

Staré letopisy české (dále SLČ)

Jedná se o soubor kronikářských a analistických textů skládající se z více než 30 dochovaných rukopisů vztahujících se k období od 14. – 16. století, přesněji k období od roku 1338 až do roku 1526 (respektive až do 24. února 1527 – korunovace Ferdinanda I. Habsburského). Nejvíce však pokrývají období celého 15. století a první čtvrtinu století 16. Texty vznikaly průběžně od 15. do 17. století, *přičemž se na jejich torbě podílelo více anonymních autorů*¹. SLČ jsou jedním z nejdůležitějších pramenů pro 15. století na území Čech a dobu husitskou.

Osobnost Františka Palackého ve vztahu k SLČ

Roku 1825 záukoloval hrabě František ze Sternberka Františka Palackého, aby vytvořil první ucelenou kritickou edici pramenného materiálu (ze 14.-16. stol), který František Palacký posléze nazval Staré letopisy české. Podle vlastního tvrzení F. Palacký nashromáždil sedmnáct rukopisů, s tím, že jsou některé v rozsahu desítek až stovek stran. *Shromážděné texty seřadil chronologicky od nejstaršího po nejmladší a označil písmeny A-M, přičemž v případech zjevné příbuznosti zvolil malá písmena (a, b)*². V průběhu tvorby edice dostal ještě další dva texty, které pojmenoval čistě mechanicky N a O, nejsou tedy chronologicky zařazeny.

Z pohledu dnešního bádání však nashromáždil Palacký textů devatenáct. Dnešní text X chápal jako součást textu B a pod písmeno O zahrnul texty dva, dnes označované jako O a O¹. Už z těchto důvodů je jasné, že Palacký nevytvořil edici zcela přesnou. Dalším kamenem úrazu bylo, že publikace měla být výhradně v češtině, a tak Palacký vynechal cizojazyčné (latinské) pasáže. A proto, aby zabránil příliš velkému rozsahu knihy, vynechal veškerý listinný a listový materiál. Nesmíme také zapomenout, že Palacký omezil své dílo léty 1378-1526 (v doplňcích 1527), ačkoliv se mnoho textů týká minulosti hlubší. Musíme si také uvědomit, že tvorbu F. Palackého ovlivnil jeho silný zájem o epochu českých dějin v období husitství a za vlády Jagellonců. Pozdější výzkumy ukázaly, že Palacký v některých částech edice doplňoval texty vlastními pasážemi, které bychom v dochovaných rukopisech těžko našly. I přes všechny tyto nepřesnosti na Palackého navazovalo mnoho dalších historiků, kteří z jeho edice vycházeli, nebo ji doplňovali.

Vznik a vývoj SLČ

Zakladatelem díla je neznámí autor který v roce 1432 navázal na Kroniku Českou (Chronicon Bohemorum) a stručně popsal události od roku 1419 do roku 1432. Absence věrouky, zřetelný zájem o dění v Praze, sympatie s kališnictvím a fakt že stručné záznamy jsou psány latinsky, nám mohou prozradit, že se jednalo o vzdělaného měšťana žijícího na Starém Městě pražském. Tento základní text přepracoval v letech 1459-1460 další anonymní autor, o kterém můžeme soudit, že získal vzdělání na pražské univerzitě a účastnil se protiodpustkových protestů. Původní text prodloužil do roku 1378 (nástup Václava IV. na český trůn) a dále ho obohatil o vlastní vzpomínky, komentáře a hodnocení. Tato druhá pražská redakce, i přes to, že nepřekročila rok 1440, znamenala zásadní zlom ve vývoji SLČ, které byly z původní formy análů transformovány do podoby kroniky. *Neztratily však svou tendenci, nesenou v národně kališnickém duchu, jemuž bylo stejně cizí smiřování s katolicismem jako sympatie k radikálnímu husitství tábořského ražení*.³ Po přičlenění rozsáhlých až deníkových záznamů pražského utrakvisty z let 1436-1448 se utvrdil nový charakter díla. Opět anonymní autor zachytil období od přijetí kompaktát a definitivního nástupu Zikmunda Lucemburského na český trůn až po rok 1448. (dobití Prahy J. z Poděbrad a konec nadvlády kališnické pravice v Praze).

Vedle pražské větve SLČ vznikala téměř souběžně větev východočeská. Stejně tak jako tomu bylo u větve pražské, se jejím základem stala Chronicon Bohemorum, na niž navázal významný, taktéž anonymní královehradecký občan. Důležitost východočeské větve

spatřujeme v tom, jak přibližuje dění v letech 1416-1441 v oblasti orebského a sirotčího bratrstva, pro které je zachováno minimum písemných pramenů. Už z faktu, že popisuje události z již výše zmíněného orebského a sirotčího bratrstva, je jasné, že východočeská větev je v otázce husitství oproti pražské mnohem radikálnější. Další rozdíl můžeme spatřit ve faktu, že východočeské SLČ jsou pouze ve formě análů, oproti pražským, které jak již bylo zmíněno, se postupně přetransformovaly do formy kronik. To však na důležitosti východočeských SLČ neubírá, neboť jsou jedním z nejdůležitějších pramenů pro zkoumání husitství.

Obě větve se spojily až v druhé polovině 15. století, kdy se pražské prostředí s východočeskými anály seznámilo a zařadilo je do hlavní linie SLČ.

Výše zmínění čtyři anonymní autoři jsou jediní tvůrci SLČ, kteří prokazatelně pamatují události husitské revoluce. Všichni ostatní, kteří SLČ prodloužili až do roku 1527, se narodily buď v průběhu revoluce, nebo až po ní. Stejně jako v předchozích případech se jednalo především o pražské měšťany. Avšak to, že husitskou revoluci přímo nezažily, neznamená, že se k ní nevracely. Bouřlivé období je přitahovalo, *a tak starší záznamy, které měli k dispozici, rozšiřovaly na základě znalostí z jiných spisů.*⁴ A přes to, že texty SLČ končí vylíčením událostí rokem 1527, jejich vývoj nikoli. Především v 17. století o tyto texty vzrostl zájem a byly různě přepisovány či doplňovány. Dnes známe více než třicet textů označených A-Ž.

Edice a SLČ

I přes to, že SLČ jsou jedním z nejdůležitějších pramenů 15. a počátku 16. století na území Čech, neexistuje zatím jediná edice, která by pojmla a kriticky okomentovala všechny texty. Zatím nejkvalitnější a zároveň nejnovější edice, která kriticky okomentovala část textů SLČ je edice Staré letopisy české (texty nejstarší vrstvi) od Aleny M. Černé, Petra Čorneje a Markéty Klosové z ediční řady Fontes rerum Bohemicarum, Series nova (Prameny dějin českých, Nová řada) z roku 2003. Obsahuje osm textů SLČ a k nim příslušný kritický komentář.

Poznámky:

¹ FRB SN 2, s. 7.

² FRB SN 2, s. 16.

³ ČORNEJ, Petr: *Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice. Druhé, rozšířené a přepracované vydání. Praha/Litomyšl 2003, s. 48.*

⁴ ČORNEJ, Petr: *Tajemství českých kronik, s. 50.*

Edice:

FRB SN 2, eds. ČERNÁ, A. – ČORNEJ, P – KLOSOVÁ, M, Praha 2003.

Literatura:

ČORNEJ, Petr: *Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice. Druhé, rozšířené a přepracované vydání. Praha/Litomyšl 2003.*

PORÁK, Jaroslav – KAŠPAR, Jaroslav: *Ze starých letopisů českých. Praha 1980.*